

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunnan lausunto kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta kiittää mahdollisuudesta lausua kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta. Kansalliskielilautakunta on tutustunut sopimusluonnokseen liitteineen kokouksissaan 27.4.2023 ja 11.5.2023.

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta toteaa, että sopimus on valmistelu yhteistyössä kaksikielisten hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän kesken. Valmistelun aikataulu on kuitenkin ollut hyvin tiivis, ja lausunto annetaan kiireisessä aikataulussa. Valmistelussa on huomioitu kaikki ne osa-alueet, jotka laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, jäljempänä järjestämislaki) on säädetty yhteistyösopimuksen sisällöksi.

Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa järjestämislain 39 §:n 2 momentin mukaan on sovittu seuraavista:

- kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joissa tämä on välttämätöntä kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi;
- työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joita on tarkoituksenmukaista toteuttaa vain osassa hyvinvointialueita tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi sekä
- asiantuntijatuesta, jota kaksikieliset hyvinvointialueet antavat toisilleen ruotsinkielisten palvelujen toteuttamisessa.

Koskien palvelujen sopimusrakennetta sopimuksessa todetaan että: ”Osapuolet voivat Hyvinvointialuelain 52 §:n mukaan sopimuksen nojalla hoitaa tehtäviään yhdessä. Tämä Sopimus on pääsopimus, johon pohjautuen hyvinvointialueet tekevät yksittäisiä Palvelusopimuksia ruotsinkielisistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista.” Palvelujen tarkemmasta sisällöstä ja ehdoista sovitaan tilaajan ja palveluntuottajan välillä erillisellä palvelusopimuksella.

Yhteistyösopimuksen piiriin kuuluvista palveluista sopimukseen on laadittu liite, jossa on listattu ne sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joiden osalta sopimusosapuolet ovat tunnistaneet yhteistyön tarpeen.

Järjestämislain 39 §:n 5 momentin mukaan kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain. Kukin

sopimusosapuoli seuraa sopimuksen toteutumista ja raportoi siitä omassa organisaatiossa. Sopijaosapuolten edustajien kesken järjestetään säännölliset tapaamiset, toiminnan yhteensovittamista varten. Lisäksi yhteistyösopimuksen verkostoryhmäksi nimetty ryhmä ylläpitää ajantasaista luetteloa ruotsinkielisistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, joiden osalta sopijaosapuolet ovat tunnistaneet yhteistyön tarpeen sekä palveluita tarjoavista hyvinvointialueista. Yhteistyösopimuksen verkostoryhmä ei ole päättävä elin eikä sillä ole toimivaltaa. Yhteistyösopimuksen verkostoryhmässä käsitellyjä asioita hyvinvointialueilla valmistelevat ja toimeenpaneavat viranhaltijat vastaavat siitä, että asioiden valmistelu, päätöksenteko ja toimeenpano tapahtuvat toimivaltuuksien puitteissa.

Järjestämislain 39 §:n 5 momentin mukaan kansalliskielilautakunnan velvollisuudesta tehdä ehdotuksia sopimuksen muuttamisesta sekä seurata sopimuksen toteutumista säädetään hyvinvointialuelain 33 §:ssä. Hyvinvointialuelain 33 §:n mukaan kansalliskielilautakunnan tehtävänä on tehdä ehdotuksia kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyötä ja työnjakoa koskevan järjestämislain 39 §:ssä tarkoitetun sopimuksen sisällöksi, antaa sopimuksesta lausunto aluevaltuustolle sekä seurata sopimuksen toteutumista.

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta toteaa, että sopimusluonnos on laadittu pääosin huolellisesti. Sopimuksessa on sovittu kaksikielisten hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän keskinäisestä yhteistyöstä ja työnjaosta turvaamaan lainsäädännön edellyttämien ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lautakunta pyytää vielä sopijaosapuolia kiinnittämään erityishuomiota seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- Sopimuksesta puuttuu viittaus Uusimaalakiin, jossa esitetään Helsingin kaupunkiin sovellettavat hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännökset. Erityisesti toivotaan viittaus Uusimaalain 19 §:ään, jossa säädetään Helsingin kansalliskielilautakunnasta.
- Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta pyytää huomioimaan asiantuntijatuesta sopimisesta: Järjestämislain 39 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa on sovittava muun muassa asiantuntijatuesta, jota kaksikieliset hyvinvointialueet antavat toisilleen ruotsinkielisten palvelujen toteuttamisessa.
- Sopimuskohtaa 7. pyydetään selkeytettävän rakenteen ja sisällön osalta esimerkiksi seuraavasti: Osapuolilla ei ole tämän Sopimuksen perusteella velvollisuutta solmia Palvelusopimuksia tai hankkia palvelua toiselta Osapuolelta, ellei se ole välttämätöntä asiakkaiden kielellisten oikeuksien turvaamiseksi. Muutokset ja päivitykset tehdään siten, että asiakkaiden kielelliset oikeudet eivät muutosten johdosta vaarannu.

- Kansalliskielilautakunta odottaa, että yhteistyösopimuksessa otetaan huomioon uusi vammaispalvelulaki sekä muun lainsäädännön uudistuksen termistöt ja palveluihin vaikuttavat muutokset ja kirjataan sopimusluonnokseen.
- Sopimuskohdassa 9. pyydetään sovittavan palvelujen kustannuksista ja valmiuden ylläpitämisestä käyttöperusteisesti. Sopimuskohtaan voidaan kirjata esimerkiksi seuraavasti: Mikäli palvelun tuottaminen edellyttää jatkuvaa kapasiteetin ylläpitoa ja merkittäviä kustannusitoumuksia ilman muiden hyvinvointialueiden ostovelvoitteita, Palvelusopimuksessa ei sovita valmiuden ylläpitämisestä asukasperusteiseen maksuun pohjautuen.
- Sopimuskohtaan 12. lisättävä kirjaukset kansalliskielilautakunnan roolista ja yhteistyön muodoista sekä arviointimittareista, joilla seurataan yhteistyösopimuksen toimivuutta kielellisten oikeuksien toteutumiseksi.
- Kansalliskielilautakunta kehottaa, että yhteistyösopimuksessa turvataan alueelliset ruotsinkieliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja kielellisten oikeuksien toteutuminen. Sopimuksessa tulee huomioida Helsingin ja Uudenmaan erityispiirteet siten, että Uudenmaan alueen asiakkaille turvataan palvelutarpeen mukaiset ruotsinkieliset palvelut lähipalveluina ja alueellinen yhteistyö.
- Yhteistyösopimukseen on kirjattava ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämisestä.
- Kansalliskielilautakunta pyytää huomioitavan käännöstyössä, että kieliversiot vastaavat toisiaan sisällön ja termistön osalta.

Kansalliskielilautakunta toteaa, että kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimusluonnokseen on kirjattu lainsäädännön edellyttämä sisältö ja sen pohjalta on mahdollista saattaa sopimus loppuun.

Kansalliskielilautakunta tulee aktiivisesti seuraamaan sopimusten täytäntöönpanoa ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden ja kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta.

HELSINGIN KAUPUNKI
KANSALLISKIELILAUTAKUNTA